

ZAVOD U EVROPSKOM KONTEKSTU

Jedna od važnih tema vezana za istoriju i budućnost Zavoda svakako je njegovo mesto u evropskom kontekstu, od njegovog osnivanja do danas. Često smo skloni da podcenjujemo ono što smo bili i ono što smo uradili i da stalno počinjemo iz početka. Kraj šezdesetih godina predstavlja vrlo turbulentno vreme kulturnih politika u evropskom kontekstu i to je momenat kada se u nekoliko zemalja Zapadne Evrope počinju da stvaraju instituti sličnog profila.

Ne mnogo pre osnivanja Zavoda u Beogradu, Ministarstvo kulture Francuske osniva Institut za studije i istraživanja kulturne politike i prakse. Veoma je značajno da je Zavod tokom sedamdesetih godina bio na istoj ravni: i naučno-istraživačkoj i stručno-profesionalnoj u pogledu rada na modelima i instrumentima kulturnih politika, na razvojnim planovima, na nečemu što bismo mogli reći da je stručni, profesionalni rad u podršci kreiranju programa kulturne politike. Iako je bilo vreme socijalizma koje smo danas olako skloni da nazovemo totalitarnim, mogu reći da je doprinos Zavoda u kreiranju, na primer, prostornog plana u kulturi Republike Srbije i mnogih drugih razvojnih koncepata, čak i modela kulturnih ustanova, bio, pre svega, stručan i profesionalan i na nivou onoga što se radilo u svetu a bilo uvažavano u praksi.

Stoga je Zavod za proučavanje kulturnog razvitka bio jedna od institucija koja je stvorila, zajedno s drugim ustanovama sličnog profila, međunarodnu mrežu "Cirkel" (*Circle*) koja okuplja institute koji se bave kulturnim razvojem, kulturnom politikom i kulturnom praksom. Nažalost, zbog embarga, Zavod je praktično isključen i prestao je da učestvuje u radu mreže 1992. godine.

Želela bih da ovaj tekst bude neka vrsta pledoajea za ponovno uključenje Zavoda u međunarodne tokove i to na nekoliko planova. Prvi plan je, svakako, program Saveta Evrope *Evaluacija kulturnih politika*. Nema značajne zemlje u Evropi (možda nekoliko, recimo Italija), koja nije prošla program evaluacije svoje kulturne politike. I zapadne i istočne zemlje su taj program prošle i kroz njega mnogo naučile, kako na nivou načina, metoda, modaliteta istraživanja kulturne politike i prakse, tako i na nivou projektovanja novih modela, osmišljavanja novih strategija, strateškog planiranja, itd.

Postoje, naravno, i drugi projekti koje podržava Svet Evrope u kojima bi Zavod mogao da bude prirodni oslonac u institucionalnom sistemu Srbije, odnosno institucija koja te projekte može da nosi poput programa takozvanih kulturnih staza koje povezuju određeno kolektivno pamćenje nekog naroda ili susjednih naroda. I nama na Balkanu predstoji upoznavanje, čak i unutar sopstvene zemlje. Zavod treba da se bavi proučavanjem kulture, stvaralaštva i mogućnosti kulturnog razvoja svih naroda koji ovde žive, od Vlaha do Srba i obrnuto.

Pored toga, Zavod ima prilike da se uključi u još neke projekte kao što je programa *Mozaik* Saveta Evrope. Postoje i brojni projekti Evropske unije, a sam "Cirk" svake godine podstiče i organizuje niz stručnih projekata i savetovanja. Jedan od takvih projekata, u kojem je Zavod propustio priliku da učestvuje, no nije kasno da se priključi, jeste i razmatranje privatizacije u kulturi i privatne inicijative, što je nova tema u ovoj zemlji. Navikli smo da je kultura državna ili državotvorna, i verovatno će, u nekom segmentu, takva i ostati, posebno u centralnoj Evropi, ali treba videti na koji način kulturna politika može da stimuliše i neke nove, preduzetničke procese, privatnu inicijativu, ali i privatizaciju u ovom domenu. "Cirk" je organizovao i projekat koji je vezan za podsticaj razvoja fondacija što se kod nas pogrešno uvek vezuje za međunarodne fondacije i fondove. Međutim, Zavod je svojevremeno uradio jedno veliko istraživanje o tradiciji zadužbinarstva u Srbiji koje, čini mi se, nije bilo zapaženo koliko je trebalo i sad je trenutak da se kroz takva istraživanja opet uključimo u evropske tokove.

UNESCO je, takođe, organizacija koja traži svog prirodnog partnera u Jugoslaviji, traži institucije koje

moгу da nose određene razvojne programe. Svojevremeno je Zavod izdavao *Glasnik UNESCO-a*. Da li to treba obnavljati ili ne, ili to na neki drugačiji način organizovati danas, razvijati i druge oblike informativne delatnosti i saradnje sa svetom uz pomoć novih tehnologija pitanje je, i ono će svakako biti posebno značajno u periodu koji je pred nama. Ono što mi se čini posebno važnim jeste otvoriti ovu temu koja je svakako jedan od veoma značajanih puteva i jedna od mogućih strategija razvoja Zavoda. Kao što nema nacionalne kulturne politike bez utemeljenja na istraživanjima, na planiranju, na razvojnim strategijama itd., tako je nemoguće biti ravnopravan partner u evropskim kulturnim procesima ako ta istraživanja, ako te misli i ideje ne budu kružile Evropom ravnopravno, u ravnopravnoj saradnji.

